

UTEFTER LEDEN

ÅSARP (Brattelid) - FALKÖPING (S:t Olof) 40 KM

- Olsbrostenen** från början av 1000-talet är en av de vackraste runstenarna i Sverige.
- Alvareds bro** spänner över Åtran med tre mäktiga valv. Troligen låg här en bro redan på medeltiden.
- Nycklakullen** En rofylld andäktplats med vacker utsikt över nejden (norr om Åsarp).
- Smula kyrkoruin** Kyrka från 1100-talet som raserades 1829. 1959 byggdes en ny klockstapel dit den gamla klockan från 1774 återbörades. Varje lördagkväll sommarridinger byborna i klockan.
- Värkumla kyrka** från 1100-talet samsas vackert uppe på kullen med en domarring. Klockringningen sker manuellt av byborna varje morgon och kväll under sommaren.
- Valtorps SPA** En oas mitt ute i landskapet. Café, mat, spa, fotbad.
Förbokas 070-825731, 0706-825730 www.valtorps.se
- Slöta socken och kyrka** Slöta betyder slutningarna, kyrkan ligger på en brant slutande kalkstensplåta.
- Alleberg, Platåberg** Här fann man år 1827 ett av Sveriges finaste guldfynd, Guldhalskragen. Originalen finns idag på Historiska museet i Stockholm. Allebergs Ryttere skall enligt sägnen sova i Alleberg och rycka ut närhelst Falbygden är hotad av stridigheter.
- Agnestads kyrkoruin** St Sigfrid pekade ut kyrkplatsen. På 1100-talet byggdes en rundkyrka här med den heliga gravens rundas som förebild.

KUNGLSLENA - GUDHEM 22 KM

- Varvsberget, Platåberg** Bergets högsta punkt är 308 meter över havet. Pilgrimsleden går mellan Varvsberget och Plantaberget genom Gunnilstorps naturreservat. (På slutningen mot Varvs kyrka är Franciskuskapellet beläget).
- Kungslena kyrka** Medeltida kyrka med unik exteriör med tre torn. Sägner berättar att tornen uppfördes till minne av att Birger Jarl bevisade högmässan 1258 med sin mäg konung Håkon av Norge och sin son Valdemar, Sveriges då omyndige konung. Vandringsstig med pilgrimsordet Tystnad som tema går till ruinerna av Lena borg.
- Träkåta** och tält för naturnära övernattning. www.kungslenaafaltager.se

FALKÖPINGS S:T OLOF - GUDHEM 15 KM

- Falköpings S:t Olofs kyrka** 1100-tal. Den imponerande storleken vittnar om dess betydelse. Namnet S:t Olof syftar naturligtvis till helgonkongen Olav i Nidaros. En naturlig start för din pilgrimsvandring. www.svenskkyrkan.se/falkoping
- Mösseberg, Platåberg** Berget mäter 324 m öh, berget erbjuder rika möjligheter till motion och rekreation. Kurorten Mösseberg började byggas 1885 och fungerar än idag som kurort med restaurang, hotell och spa. www.kurortmossen.se
- Östra Tunhem**. Av den medeltida kyrkan finns endast vapenhuset kvar, detta fungerar idag som pilgrimskapell. Östra Tunhem är en välmående bygd. Flera gårdar säljer ekologisk mjölk till Falköpings Mejeri.
- Gudhems kyrka och kloster** Nunnkloster hade avgörande betydelse för kunskapsinhämtning under Sveriges medeltid. Nu klosteruin, kyrka, museum, Nordens äldsta furstebild - Drottning Katarina. Café- och Gästhem Cecilia. Klosterträdgård, pilgrimsvandringar. Stenhall med tusentals originalstenar och Arnfimliskuliser. www.gudhem.se

GUDHEM - VARNHEM 25 KM

- Hornborgasjön**. Europas största våtmarksprojekt med rikt fågelliv. Mest känd för tranornas dans vid den sydvästra stranden. Informationscentralen med utställning, bildspel, café. www.hornborga.com
- Billingen, Platåberg**. Berget erbjuder en varierad terräng, på sina ställen är leden stenig och gropig. Pilgrimsleden passerar bergets högsta punkt "Bjällunanabbe" 265 m öh.
- Varnhems klosterkyrka**. Skaraborgs mest imponerande medeltida besöksmål med dess klosterkyrka grundlagd omkring 1150 av Cisterciensorden. Gravfynd från bosättningar redan på 900-talet, klosteruin, museum, café och vandrarhem. www.varnhem.se

VARNHEM - SKARA 17 KM

- Ökullasjön**. Enligt traditionen innehåller Valle härad 365 sjöar, en för varje dag på året. I det här området finns landets mest utvecklade så kallade kame-landskap: grusvallar, gropar, och åsar som bildats under senaste istiden.
- Axvalla hus**. Borgen var under medeltiden tillsammans med Aranäs det starkaste fästet i Västergötland, kanske i hela riket. Dess ruiner ligger på en udde i Husgårdssjön. Borgen brändes ner 1469 under strider med den danske kungen.
- Axevalia hed**. Området är ett stort grus- och sandfält, beväxt med enar, ljung och backtimjan. Landskapet hålls öppet genom betet, och viss varmsamt i umgätnget med djuren rekommenderas. Axvalla har ett tidigare exercisfält för exempelvis Livregementets husarer.
- Norra Vings kyrka**. Kyrkan härstammar från 1100-talet, men det medeltida urprunget har till stora delar gått förlorat under århundradenas gång. Ett nybyggt och ändamålsenligt församlingshus ligger i anslutning till kyrkan.
- Brunso biskopsgård**. Tidigare säte för biskopen i Skara. Idag finns här gästgiveri och möjlighet till övernattning i inbjudande anrik miljö.
- Skara badhus**. Inne- och utebassäng, ångbastu, varmbassäng, bubbelpool. Utebadet öppet sommartid vard 10-20, lö-sö 10-18, innebadet öppnar redan kl 8 se under Pilgrimserbjudanden!
- Djälkstallet - Pilgrimernas mötesplats** Välkommen in på en kopp kaffe i pilgrimsgården! Här har många skara djåkärn (studenter) bott genom åren.
- Skara domkyrka** Gotisk katedral. De äldsta delarna stammar dock från 1000-talet. Den bibliska frälsningshistorien gestaltas genom Bo Beskovs enastående glasmosaiker. Stiftsstadens Skara var under medeltiden en betydande handelsstad. Därefter har skolorna satt sin starka prägel på staden. Under 1800-talet utgjorde Skara även en betydande smalspårig järnvägsnät. Fortfarande går museitåg till Lundsbrunn.

SKARA - HUSABY 23 KM

- Planteringen**. Missionärens kommargård. Här erbjuds bangolf och kaffeservering sommartid, och även övernattning under enkla former.
- Gränskäbäcken**. Lummig ravin som inbjuder till kafferast i grönskande omgivningar. Härifrån har man också fin utsikt åt söder, med domkyrkotornen i fjärran.
- Myråsen**. Denna lilla by består av en klunga av hus som växte upp vid den smalspåriga järnvägen. Sommartid ordnar järnvägsföreningen tågturen till Lundsbrunn, med möjlighet till avstigning vid denna hållplats.
- Dala kvarna och Lundsbrunn**. Lundsbrunn är en anrik kurort dit människor välfärdigt ända sedan 1724 för att dricka av det hälsobringande vattnet. Här har museijärnvägen från Skara sin sluttstation, men det går även att stiga av strax innan vid Dala kvarn.
- Sörbodalen**. Mariadalsäns lummiga vindingar i bäckvarven ger en nästan tropisk växtlighet. Leden korsar än åtminstone sex gånger. Njut av friden!
- Bissdrägen**. Medeltida gårdsnamn som anspelar på att biskopens följe drog förbi utanför, på vägen mot biskopsborgen i Husaby.
- Mariadals slott**. Barockslott, vars utseende bevarats i stort sett oförändrat till våra dagar. Slottet är privatägt och allmänheten äger inte tillträde.
- Ova kyrka**. Kyrkan har medeltida ursprung vilket syns i exteriören. Den äldsta delen sägs ha varit ett bönkapell till Gudvalla kloster, ett cistercienserklöster som enligt legenden skall ha legat här.
- Skälvums kyrka**. Uppförd ca 1135. Kyrkan räknas som en av skarastiftets märkligaste och en av de bäst bevarade romanska kyrkorna. Reliefer av stenmästaren Othelric.
- Göttorps by**. Välbevarad så kallad rundby, uppkommen runt ett betydande vägskäil. I skogsparter bakom byn finns ett vindskydd med möjlighet till övernattning.
- Husaby källa** Också kallad S:t Sigfrids källa. Enligt traditionen var det just här som Olof Skötkonung lät döpa sig för precis tusen år sedan! Kungligheter har ristat i sina namn i sandstenskleven. Hembygdsföreningen serverar kaffe.
- Tusenårsaltaret** Uppfördes år 2000 vid Svenska kyrkans stora firande av Tusen år av tro. Byggt av trehundra stenar från församlingar. Alla stenarterna på Kinnekulle finns med: urberg, sandsten, aluskskiffer, kalksten, lerskiffer och diabas.
- Husaby kyrka** 1100-tal. Sveriges första domkyrka! Numera en levande församlingskyrka och populär dopkyrka.

HUSABY - FORSHEM 19 KM

- Biskopsborgen** i bruk 1480-1530 ca. Nedanför borgen finns S:t Brigidskällan, som tävlar med Husaby källa om äran att ha utgjort platsen för Olof Skötkonungs dop.
- Kinnekulle Platåberg**. Intressant flora, fauna och geologi. Det tydligaste exemplet på platåbergens uppbyggnad med urberg, sandsten, aluskskiffer, kalksten, lerskiffer och trapp (diabas), bäst memorerad genom ramsan "USA kl 3".
- Martorpsfallet** Gammal strandlinje. Magnifikt på vären! Rastplats. Här möts flera vandringsleder, så håll ögonen öppna efter S:t Olofsmärket.
- Österplana hed o vall** Naturreservat med betande djur. Här växer många orkidéer som för tankarna till paradiset: Adam och Eva, S:t Pers Nycklar, Jungfru Marie nycklar. Se skriften Paradiset Nycklar!
- Stenbrottet** Här bröts kalksten fram till för några år sedan. Teaterföreställningar har uppförts i senare tid.
- Österplana kyrka** Uppförd 1875. Pilgrimshärbärge på norra parkeringen. I Thorsbergs stenbrott norr om kyrkan har världens äldsta meteoriter påträffats.
- Parthen Gössäter** Gammal dansbana. Numerar lummig rastplats.
- Järnvägsbron** Del av tidigare järnvägslinje mellan Forshem och Skara.
- Forshems kyrka** 1100-tal. Enda kyrkan i Norden som är invigd till Den heliga gravens ära i Jerusalem. Församlingshus med riddarutställning, Stenmuseum, pilgrimshärbärge och örtagård. Fräiskransvandring i Forshems gammelskog. Ca 2 km lång.

LIDKÖPING - SUNNERSBERG 19 KM

- Råda källa, vy och kyrka**. Källa med självserving av friskt kallvattnet. Råda vy bjuder på en magnifikt utsikt och en lektion i geologi. I Källands-Råda kyrka kan vi se både medeltida kyrkomålningar och runstenar. Toalet finns vid kyrkan.
- Gösslunda kyrka**. 1100-tal. Intressant dopfont. Vid ingången en sten med bild av centaur. Helgmälsbön lördagar kl 16. Toalet finns i vaktmästarförrådet.
- Sunnnersbergs kyrka** Äldsta delarna från slutet av 1100-talet. Ombyggt flera gånger, med vackert resultat. Vattnet finns på baksidan av församlingshemmet. Pilgrimsgården: pilgrimskapell, övernattning, cyklar, information. www.sunnnersberg.se/pilgrim
- Strö kyrka** Äldsta murarna troligen från slutet av 1100-talet. Kyrkan har förskonats från alltför stora ingrepp både utvändigt och invändigt med bevarade valv. Övanlig takmålning från 1400-talet. Toalet i vaktmästarförrådet.
- Läckö slott och slotts kyrka** Medeltida biskopsborg som omvandlades till barockslott av greve Magnus Gabriel De La Gardie. Slottskapell med 1700-talsmålningar på temat Hjärtats saga. Café, restaurang, slottsträdgård och mycket mer.

Aktuell pilgrimsinformation!

www.pilgrimskaraborg.se
www.svenskkyrkan.se/skarastift/pilgrim
0511-262 72

ARRANGEMANG I VÅRA KYRKOR 2011

Forshems kyrka: Pilgrimsdagar (vägkyrka) 18-24/7. Tema: Mot alla odds - apostlar i Jesu efterföljd
Gudhems kyrka v.24-v.29: middagsbön månd, onsd, torsd, fred kl 12.00, pilgrims-mässa tisd kl 12.00.
Gösslunda kyrka: Helgmälsbön alla lördar 7/5 kl 16.00 (utom 11/6 och 25/6)
Husaby kyrka: Vägkyrka v 27-28
Kungslena kyrka: Vägkyrka 18-29/7. Guidning och kaffeservering kl.14.00-18.00. Aftonbön med sång och musik i Fransiskuskapellet 15/6-10/8 onsdagar kl 19.00
S:t Helena kyrka: Sommaröppet 4-31/7: Middagsbön kl 12.00, Vandrings onsdagar 11.30-18.00 med avslutande mässa kl 18.00. Café i kyrkan 11-18.
Skara domkyrka: Pilgrimsvandring torsdagar 30/6-11/8 (se program på nästa sida!), Domkyrkans dag 3/9.
Skälvums kyrka: Vägkyrka 4-7/8

NYA LEDER 2011

VARTOFTA (Smula Ås)-KUNGLSLENA (Rearstorp) 32 KM

Invigning 12 juni 2011

- Vartofta-Ås kyrka**, 1100-talskyrka där kyrkorummet domineras av det vackra "himla taket", vilket tillkom 1795. Kyrkan är öppen 1 maj - 31 augusti. Stämpel.
- Näs naturreservat** med åslandskap och gammal jordbruksmark, här växer drakblomma och stipagräs.
- Kälvene kyrka**, 1100-talskyrka uppförd av råsten och murbruk. Koret är tillbyggt under senare hälften av 1700-talet. Ytterdörren i kraftig furu är kyrkans ursprungliga fyterdörr: I vapenhuset finns en sk straffstock och man räknar med att inte mindre än fyra brottslingar klämdes fast i den.
- Skörstors kyrka** från mitten av 1100-talet är en av de mycket få rundkyrkorna i Norden. Kyrkan är den enda bevarade i sitt slag i Skara stift. Öppen 1 maj - 30 september. Stämpel.
- Mularps kyrka** byggdes 1197 och är den minsta i Falbygden. Den är byggd i romansk stil. Öppen 1 maj - 30 augusti. Leden går genom den fd tågatan, porlandet från bäcken och den vackra miljön gör det underbart att vandra här och nå fram till Åsle by.
- Åsle kyrka** vars äldsta delar är från 1100-talet. På 1570-talet byggde man på de två korsarmarna som gjorde att kyrkan fick sin unika form. Åsle kyrka är rik på gravminnen. Äldsta gravstenen har både Tors hammare och det kristna korset inhugna. Öppen 1 maj - 30 september.
- Åsle Tå**, en av Sveriges mest väl bevarade Tå, är väl värt ett extra stopp och besök. I Åsle finns också en minnesrest till minne av slaget 1389, mellan Danmark och Sverige. Historiens vingslag känns.
- Tiarps kyrka** är den tredje kyrkan som byggts i Tiarps socken. Kyrkan invigdes 1910 och är byggd nygotisk stil. Öppen 1 maj-30 september
- Tiarps gamla kyrkogård**, någon km norr om nuvarande kyrka är väl värd ett besök, här kan du känna historiens vingslag från 1600-talet. Kyrkan brändes ner av danskarna 1612. Här finns också en stämpel till passet.

SKÖVDE-VARNHEM 14 KM (S:t Elns led)

- S:t Helena kyrka**, mitt i Skövde centrum, började byggas på 1100-talet och har sedan dess byggts om och till ett flertal gånger. Den norra portalen stammar från den första medeltidskyrkan, vilken enligt legenden ska ha uppförts av S:t Elin, som också betraktas som stadens grundare. Kyrkan var under medeltiden en viktig vallfärtskyrka för hela Skandinavien. Kyrkans nuvarande interiör är från 1972. På regementet P4:s område finns S:t Elns källa och ett mindre kapell. Enligt legenden ska munkarna som bar Elns döda kropp ha stannat här för att vila, då plötsligt en källa sprang fram ur marken. Ett kapell byggdes över källan, vilken man offrade till S:t Elin för att återvinna sin hälsa.
- Vämb's kyrka**, byggd i mitten av 1100-talet i romansk stil. Kyrkan har bränts ett flertal gånger, senast år 1566 av danska trupper. Under sent 1700-tal förelögs att kyrkan skulle rivs, då den var i mycket dåligt skick, men byborna kämpade för att få ha den kvar. I kyrkans vapenhus finns en minnestavla från 1700-talet som berättar att kyrkan ska ha uppförts av Sveriges första kvinnliga helgon S:t Elin, även kallad Helena, som bodde på en gård i Vämb. Idag firas gudstjänst med viss regelbundenhet. Kyrkan används flitigt för dop och vigslar och är en populär turistkyrka.

HUSABY-LIDKÖPING ca 20 KM

Invigning sommaren 2011

- Lasse's grotta**. Här bodde Lasse i Berget med sin hustru Inga i nära 30 år!
- Källby samhälle**. Känt för Dalgårds. Tågförbindelser med Lidköping och Forshem.
- Kristningamarken**. Enligt traditionen var det här som missionärer från Norge eller England landsteg under missionstiden.
- Filsbäck**. Camping och badplats. En bit norr om Filisbäck ligger Truve (nudistbad).
- Lidköping och S:t Nicolai**. Kyrkan har medeltida ursprung men har renoverats vid många tillfällen. Sin nygotiska karaktär fick kyrkan genom Helgo Zettervalvs renovering 1891-92. Glasmålningar föreställande Jesaja, Jeremia, Hesekiel och Daniel samt apostlarna Petrus och Paulus. Mariakapellet inbjuder till bön och stillhet med sin speciella kombination av ljus och rymd. Lidköping är en handels- och sjöfärtsstad med många fina konditorier. Leden går bl a förbi turistsbyrå i Rådhuset på Nya stadens torg, Röstrands, Framnäs-badet, KronoCamping. Lidköping har tågförbindelser med Göteborg och Stockholm. Tåg stannar bland annat i Källby (62 på kartan) och Forshem (60 på kartan).

Några namn med anknytning till leden

S:t Elin, eller Helena, som är en variant av namnet Elin, var en välbärgad och gudfruktig kvinna som efter att hennes make gått bort valde att leva resten av sitt liv som änka. Hon ägnade en stor del av sitt liv åt välgörenhet och hon lär också ha uppfört S:t Helena kyrka i Skövde. Elin hade en dotter vars make var en grym hustrumishandlare. Paret sönare var djupt fästa vid sin husmor och mördade sin grymme husbonde. Elin anklagades för att vara stiftare till mordet och blev efter en pilgrimsresa dödad av mögens släkt i närheten av Götene vid Kinnekulle. Hon helgonförklarades den 31 juli år 1164.

S:t Olof, Norges skyddshelgon med anknytning till Nidaros (Trondheim). Slutmälet för S:t Olofsläden i Norge och Sverige. Lederna i Norge har nyligen fått status av europeiskt kulturarv. Firingsdag den 29 juli.

S:t Nikolaus. Förebilden för vår jultoteme (Jfr eng. S:t Claus). Nikolaus levde i Mindre Asien (nuvarande Turkiet) på 300-talet och blev ett omtyckt skyddshelgon för sjöfärare och handelsmän. Lidköpings största kyrka är namngiven efter honom och är avbildad i Lidköpings stadsvapen. Finns även avbildad på romanska reliefer, i Forshem och möjligen också i Skälvum.

S:t Sigfrid. Engelsk missionär, som enligt traditionen döpte Sveriges förste kristne kung Olof Skötkonung, i Husaby.

S:t Jakob. Jesu apostel som tros vara begravd i Spanien vid slutmälet för den spanska camión: Santiago de Compostela (ordagrant Sankt Jakob vid Stjärnfältet). Camión sträcker sig genom hela norra Spanien och en bra bit in i Frankrike. Snart kan man kanske vandra hela vägen från Trondheim i norr till Santiago de Compostela i söder....

Pilgrimsleden växer....

KUNGLSLENA -HJO invigs 2012

MARIESTAD - LUGNÅS invigs 2012

STRÖ - LÄCKÖ invigs 2012

För en detaljerad vägbeskrivning över ledens olika delar - köp Vägvisaren! Finns att köpa i kyrkorna och på turistbyråerna. Innehåller kartor i skala 1:50 000.

Leden är markerad med S:t Olofskorset*

* med undantag av sträckan Skövde-Varnhem, som är en S:t Elns led (stolparna har orange markering)

Det europeiska perspektivet!

